

Una passejada per la història

S abíeu que la Seu Vella de Lleida va estar a punt de ser enderrocada per Felip V? O que Rafael Casanova, el conseller en cap que va capitanejar la resistència durant el setge de Barcelona, és soterrat a la ciutat de Sant Boi? O que amb els fets de 1714 va desaparèixer el 17% de la superfície de Barcelona? O que al peu del castell de Talamanca va tindre lloc l'última victòria catalana abans de la capitulació?

Totes aquestes coses i moltes més són les que es poden aprendre a través de la Ruta 1714, una iniciativa de la Generalitat de Catalunya amb motiu de la celebració del 300 aniversari de la capitulació de Barcelona en la guerra de Successió (1702-1714). Es tracta d'un conjunt d'itineraris per deu dels escenaris on es van esdevenir els episodis històrics més rellevants d'una guerra que va suposar un punt i a part en la història dels catalans, atès que els va suposar perdre l'estructura jurídica, administrativa i política.

La Ruta 2014 ens ofereix l'oportunitat de conèixer amb més profunditat arreu de la geografia del Principat el desenvolupament d'una guerra en què es van enfrontar borbons i austriacistes i que va tindre en la capitulació de Barcelona, l'11 de setembre de 1714, el punt culminant. La celebració del tricentenari ha servit per donar valor a indrets emblemàtics que, deixant a part la importància patrimonial i paisatgística intrínseca que tenen, guarden una especial rellevància simbòlica enguany que es commemora aquella desfeta militar. La iniciativa de la Ruta 1714, impulsada amb motiu d'aquest aniversari, permet articular la història i té un eminent sentit pedagògic ara que es commemoren 300 anys d'una rendició, la de Barcelona, que va implicar el punt final simbòlic de la guerra.

Les persones que estiguen interessades en els itineraris de la Ruta 1714 poden visitar aquests indrets acompanyats d'un guia en un dels paquets turístics que s'han creat o bé

Amb motiu del tricentenari, la Generalitat de Catalunya ha dissenyat deu itineraris per conèixer més bé els espais on van tindre lloc els episodis més destacables de la guerra de Successió. La Ruta 1714 ens invita a passejar-nos pel nostre passat.

fer-los pel seu compte seguint la detallada informació històrica i pràctica que s'ha preparat en commemoració del tricentenari. També els poden fer acompanyats. A més, hi ha disponibles aplicacions per a tauletes i mòbils. La Ruta 1714 ofereix a tothom qui hi estigui interessat un conjunt de propostes gastronòmiques i culturals complementàries per fer més atractiva la visita. Aquests són els indrets que ens invita a descobrir la Ruta 1714.

1. EL BORN

Barcelona (Barcelonès)

Segurament, la capital catalana és el lloc on s'han documentat més bé els avatars de la guerra de Successió. El setge de la ciutat va iniciar-se el 25 de juliol de 1713 i no va finalitzar fins l'11 de setembre de l'any següent. La Ruta 1714 ens proposa d'acostar-nos a aquells dies de confrontació i resistència a través del Born, segurament un dels barris més castigats pels bombardejos a què les tropes borbòniques van sotmetre la ciutat. Al Centre Cultural

el Born pot visitar-se l'exposició temporal "Fins a aconseguir-ho! El setge de 1714", un títol que està directament inspirat en la frase que figurava en la bandera del regiment de guàrdies catalanes. L'exposició ofereix peces extraordinàries, com la bandera de Santa Eulàlia, que ha estat restaurada per ser exposada en aquest espai. La proposta expositiva és molt didàctica i es basa en elements audiovisuals que mostren de forma entenedora els fets històrics

A més, els assistents tenen l'oportunitat de visitar l'exposició permanent "Barcelona 1700. De les pedres a les persones", que permet aproximar-se a la vida quotidiana dels veïns de la ciutat ara fa 300 anys.

2. CASTELL DE CARDONA

Cardona (Bages)

El castell de Cardona, a la comarca del Bages, és, probablement, un dels símbols més importants de la resistència catalana durant la guerra de Successió. Al cap i a la fi, fins al tercer intent les tropes borbòniques no van aconseguir desfer la resistència d'aquest castell fortalesa –tot just set dies després de la capitulació de Barcelona–, on hi havia els germans Desvall, els dos capitans de l'exèrcit català de més anomenada a la plana de Lleida. Durant els setges successius, als soldats de les tropes borbòniques sempre els esperava el lema "Viurem lliures o morirem!", el lema que es podia llegir sobre les banderes negres que onejaven a la part alta de la fortalesa.

Al castell de Cardona, el visitant pot fer cap a l'espai Casamata, un centre divulgatiu situat a l'antic polvorí on es dona a conèixer la importància històrica del castell com un dels principals escenaris de la guerra de Successió. Gràcies a elements visuals i interpretatius, s'expliquen les característiques de l'edifici i el perquè de la construcció, així com la seva història i el que hi va succeir.

3. UNIVERSITAT DE CERVERA

Cervera (Segarra)

Felip V fou conscient des del primer moment que una victòria militar no era suficient per considerar-se autènticament vencedor. A la derogació de les lleis pròpies dels catalans la seguiren unes mesures per assegurar-se que els catalans restaven sota el jou de la dinastia castellana. Una d'aquelles iniciatives consistí en el tancament de totes les universitats –aleshores cada província tenia la seua universitat, a més de Solsona, Tortosa i Vic– i la construcció d'una de nova, la de Cervera. Amb aquesta mesura, Felip V perseguia crear una única universitat central d'origen reial, submissa a Madrid i prou allunyada de Barcelona i dels possibles avalots que s'hi pogueren produir.

L'edifici de la universitat és una de les obres més destacades de l'art i l'arquitectura catalans del set-cents, equiparada en importància amb la Llotja de Barcelona o la catedral nova de Lleida. En el moment de màxima esplendor, la universitat va tenir 2.000 alumnes, alguns d'ells tan coneguts com Narcís Monturiol, Joan Prim o Jaume Balmes.

4. TURÓ DE LA SEU VELLA DE LLEIDA

Lleida (Segrià)

El conjunt monumental de la Seu Vella fou l'últim focus de resistència a Lleida. Des d'allà, fins que l'11 de novembre de 1707 no es va produir la rendició, els austriacistes van fer front a prop de 20.000 soldats borbònics que comandava el duc d'Orleans. Van utilitzar com a refugi el castell de la Suda o del Rei, seu del naixement de la corona d'Aragó i testimoni del jurament de fidelitat dels nobles catalans i aragonesos a l'infant Jaume. Tanmateix, la fermesa demostrada pel tinent general alemany Enric de Hesse-Darmstadt al capdavant d'uns 2.700 homes no va ser suficient per rebutjar l'empenta filipista. La manca d'aigua i una epidèmia de disenteria van accelerar el trist desenllaç. Un cop conquerida la capital del Segrià per les tropes borbòniques, l'antiga catedral o Seu Vella va esdevenir presó i, més endavant, caserna militar.

Després de la conquesta de Lleida per l'exèrcit de Felip V, aquest va donar l'ordre de destruir la Seu Vella com a càstig per l'oposició de la ciutat durant la guerra de Successió. El document oficial de l'ordre es va signar el 1746, però finalment, no es va executar a causa de la defunció del rei.

5. CASA MUSEU RAFAEL CASANOVA

Moià (Bages)

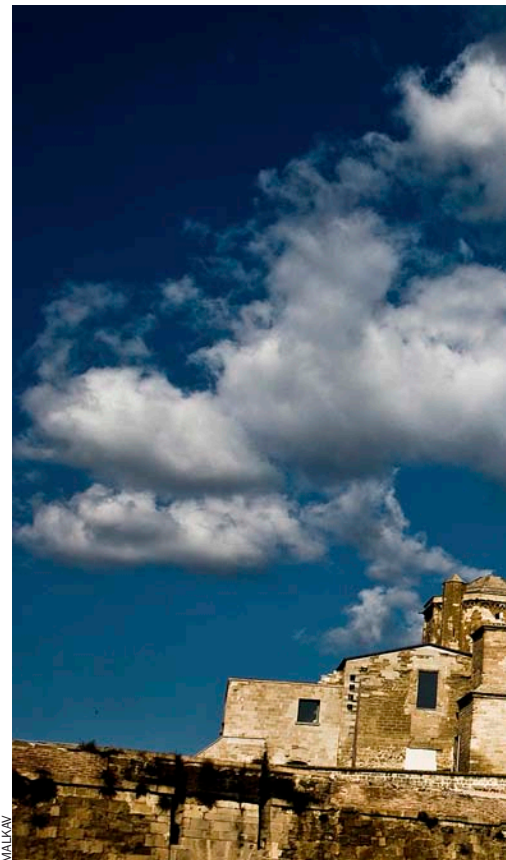
La resistència heroica de Barcelona a l'embat de les tropes borbòniques no es pot entendre sense la participació dels homes que la van comandar. Un d'aquests homes fou Rafael Casanova (1660-1743). Conseller tercer de Barcelona el 1706, així com cap de la coronela o milícia urbana, fou conseller en cap (el primer i el superior jeràrquicament dels sis magistrats que governaven Barcelona) de la ciutat durant el setge, la qual cosa l'ha convertit en un exemple de ciutadà compromès en la lluita contra els borbons i un símbol de la defensa de les institucions pròpies dels catalans. Segon fill d'una família adinerada, Casanova va néixer a Moià i va traslladar-se a estudiar dret i filosofia a Barcelona, on s'establí.

La Ruta 1714 ens ofereix la possibilitat de visitar la casa on va néixer Rafael Casanova, convertida en un museu dedicat a la seua figura. L'exposició mostra les claus del conflicte que va tenir lloc durant la guerra de Successió: des de l'esclat d'aquesta per determinar el successor a la corona espanyola fins a la caiguda de la ciutat de Barcelona a les mans de les tropes borbòniques amb Rafael Casanova com a conseller en cap i responsable de la defensa de la ciutat.

6. CAN BARRAQUER-MUSEU DE SANT BOI

Sant Boi de Llobregat (B. Llobregat)

Després de la derrota austriacista, Rafael Casanova va tornar a exercir la seua professió d'advocat. Els últims anys de la seua vida, va traslladar-se a viure a Sant Boi, municipi d'on procedia la seua esposa, Maria Bosch i Barba. En concret, Casanova va anar a viure a la residència del seu fill, Can

La Seu Vella de Lleida fou un escenari de la

Barraquer, on va morir. L'heroi de la guerra de Successió, de fet, és soterrat a la capella de la Pietat de l'església parroquial de Sant Baldiri, a Sant Boi.

A la casa pot visitar-se l'exposició "Rafael Casanova i el seu temps". La mostra repassa la seva biografia, tant personal com pública: el seu naixement a Moià, l'entorn familiar, la formació acadèmica, el matrimoni, l'exercici professional, l'entrada en el món de la política, el seu nomenament com a conseller en cap i el setge de Barcelona. També s'hi fa esment del context històric del Sant Boi de principi del segle XVIII i mitjan aquesta centúria, i de la recuperació de la figura de Rafael Casanova com a símbol de les llibertats nacionals de Catalunya

7. TORRE DE LA MANRESANA

Els Prats de Rei (Anoia)

La batalla de Prats de Rei fou un dels episodis decisius de la guerra de Successió i va tenir lloc al municipi anoienç dels Prats de Rei entre el setembre i el desembre de 1711. D'aquella topada que

guerra de Successió.

va enfrontar les tropes austriacistes del mariscal Starhemberg i les borbòniques del duc de Vendôme avui en resta com a únic testimoni la torre de la Manresana, una torre de guaita de 21 metres d'alçada i 7 de diàmetre construïda al segle XII. L'edificació fou un observatori privilegiat del mariscal Starhemberg per controlar la zona de Calaf.

La torre, d'origen romànic, formava part d'un castell de frontera del qual només resten una estança i parts del basament de les muralles. S'estructura en tres nivells i està construïda amb carreus de pedra harmònics units amb morter. Avui aquest monument és gestionat pel Museu d'Història de Catalunya.

8. CASTELLCIUTAT

La Seu d'Urgell (Alt Urgell)

El control de les fronteres és una part essencial en qualsevol guerra. Castellciutat, avui en territori de la Seu d'Urgell, va esdevenir un indret estratègic per als austriacistes, atès que ofería una visió immillorable per controlar l'accés de les tropes franceses, aliades del bàndol

borbònic, des del nord. Amb el seu domini visual sobre les valls del Segre i de la Valira, Castellciutat va esdevenir la principal defensa pirinenca durant la guerra de Successió. En aquest conflicte, Castellciutat es va mantenir fidel a l'arxiduc Carles, gràcies, sobretot, a la defensa aferrissada que en va fer el general Moragues, governador militar de la fortalesa entre el 1707 i el 28 de setembre de 1713, quan va tindre lloc la capitulació.

Recentment s'ha restaurat parcialment la torre Solsona, una construcció que forma part del conjunt fortificat de Castellciutat. Es tracta d'una torre més ampla que alta, de forma rectangular i coberta amb volta per dintre que pot visitar-se lliurement. A més, el visitant té l'ocasió de veure les restes de l'antiga fortalesa.

9. CASTELL I BATALLA DE TALAMANCA

Talamanca (Bages)

Al peu del castell de Talamanca es va produir l'última victòria de les

tropes austriacistes sobre les borbòniques abans de la capitulació definitiva de Catalunya. Fou el 14 d'agost de 1714, quan les tropes comandades per Antoni Desvalls i de Vergós, marqués del Poal, van vèncer l'exèrcit borbònic que encapçalava el mariscal de camp José Carrillo de Albornoz y Montiel, comte de Montemar. Els austriacistes vanceren a pesar que tenien 2.500 combatents, i els filipistes, 3.500.

La derrota va provocar molt de neguit a Felip V, que va ordenar enderrocar el castell després de guanyar la guerra. Per això l'edificació actual data del segle XVIII i va ser enlairada pels marquesos de Castellbell. De la construcció anterior només es conserva una part de la torre i alguns trams del mur. A la sala d'armes del castell hi ha un centre d'interpretació de la batalla. Els qui hi estiguen interessats no haurien de perdre l'ocasió de visitar el mirador que hi ha al peu del castell o fer una de les rutes excursionistes que passen per on hi hagué el camp de batalla, entre Talamanca i Mussarra.

10. ERMITA DE SANT SEBASTIÀ

Vic (Osona)

En aquesta ermita va succeir un fet que determinà la història del poble de Catalunya: el 17 de maig de 1705 nou prohoms d'Osona van signar el pacte dels Vigatans, segons el qual Catalunya donava suport explícit a la causa austriacista en contra de Felip V i es sumava a la guerra per protegir els drets i els privilegis polítics catalans. L'acord fou el pas previ a la signatura, el mes següent, d'un altre pacte: el de Gènova. En aquesta localitat italiana es van trobar els enviats catalans Antoni de Peguera i Domènec Perra amb l'ambaixador anglès Mitford Crowe i allí es sellejà el suport del Principat a l'arxiduc Carles.

El pacte signat en aquesta ermita es commemora cada any amb l'encesa de la flama del pacte dels Vigatans i la posterior marxa dels vigatans, el vespre abans de la Diada. La commemoració finalitza l'11 de setembre amb la crema simbòlica del decret de Nova Planta a Vic.

Redacció